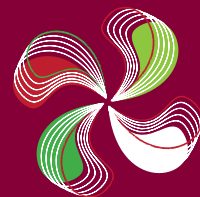

ZER
ALDIZKARIA

423. zenbakia
2016 OTSAILA

**Bizkaitarrei
Bizkaieraz**

www.euskerazaleak.biz • info.euskerazaleak@gmail.com

**“AGUR!!”
ZELAIA eta
IBARRA´tar
ADRIAN!!**

Balentin barberoa

Euskalerrian euskeraz EUSKERAZALEAK

2015-2016 IKASTURTEA

BIZKAIERAZ 48. IKASTAROA IRU MAILLA

Egunak: astelen eta eguasten
edo astearte eta eguenetan

Orduak: Goiz eta arratsalde

Ordaña: 150 €

Izena emoteko tokia: Euskerazaleak

Colón de Larreategi, 14-2
urrutizkiña 94 423 53 22
Bilbao 48001

Asiera: urriaren 13an

48. CURSO DE EUSKERA BIZKAINO 3 NIVELES

Días: lunes y miércoles
o martes y jueves

Horas: Mañana y tarde

Curso completo: 150 €

Inscripciones: Euskerazaleak

Colón de Larreategi, 14-2
Teléfono 94 423 53 22
Bilbao 48001

Comienzo: 13 de octubre

ZER ALDIZKARIA

Ordaindu, mesedez, ZER aldizkaria! (ogeitamabost euro) kontu onetan:

**EUSKERAZALEAK
BILBAO BIZKAIA KUTXA
ES28 2095 0000 74 2000089615**

Adiskide! Mesedez ZER aldizkaria aurrera eroaten lagundu eiguazu!
Ebagi orri onetan txarteltxu au, eroan BBKra eta ordaindu 35 €.
Ez dozu ezer be idatzi bear.
Baiña, aztu barik, esan Kutxan zeure izena eta zeure errikoa.
Eskerrik asko!

Euskerazaleak

ASOCIACIÓN PARA EL FOMENTO DEL EUSKERA

Colón de Larreategi, 14 - 2.º dcha.

48001 BILBAO

Urrutizkina : 944 235 322

info.euskerazaleak@gmail.com

Laguntzaille

Bizkaiko Foru Aldundia
Diputación Foral de Bizkaia

ISSN: 1132 - 1350

Lege gordailua: BI-1452-85

“AGUR!!” ZELAIA eta IBARRA´tar ADRIAN!!

Atutxa eta Agirre´tar Paul
Zornotzan 2.015eko urtean Abenduko 29an

Sarrera.

Zelaia ta Ibarra´tar Adrian´en jaiotza ta bere lenengo bizi urratsak.

1.917ko urtean Barakaldoko Lutzana auzoan jaio zan gure Zelaia ta Ibarra´tar Adrian, bere ama Begoñan jaiotako Ibarra ta Beraza´tar Leontzi, eta aita Zeberioiko Zelaia ta Egileor´tar Adrian´en bidetik.

Bere ikastaroko lenengo urrats edo oin-kadak, Antona´tar Matilde andareñoagaz emon ebazan, berau izan zalako lenengo liburua irakurten erakutsi eutsona, Nerbioi Ontzitegiko ikastetxean.

1.987ko urtean Urtarrillaren 1ean zar-saritu zan, bere 4n zenbakiaz egoan Lenengo Epaitegiko maillaren Ekitaldiko auzi-gizon langilletasunetik, naita berak sekula itzi ez guztiz.

“Gure lana, ez zalako bizitzaren ekintzan edo itsasotik urez joatea lez”, *“Gogoan erabiltea dalako, gero bizi-bide lez, egin bear doguzan guztiak egiteko”*. Egi-zale lez, ekintza orreitan iraun eban bere bizitza guztian.

Zelaia ta Ibarra´tar Adrianen esaldiak.

-Epaiketazko eskubidedun edo zuzendari batek, ez dau burua makurtu bear lege baten aurrean, bere baitaren aurkakoa izaten bada.

-Naita III munduko guda-gordien baten aurrean egon ez arren, Izadi onen gizarteak, gorputz-dardara edo ikaratu-ta agertzen dira, guda-txiker ugari edo asko egonez gain, *ixiltasunezko mendi aundiak, egiaren gainean dagozela-ko*.

-Epaikari baten ekintza, bear dauan bare-aldi osoan, edo ta Alderdi-bageko edo gogo-berdiñeko izatasunean, gai guztien lanak, arrazoi-bidean ezartzea da, oiñarri bi orrean alegiñak, askatzen gaituelako.

-Mundu obeago bat egiteko bear doguz “Eskubidearen Legeak”, norkeriz, andi-naian dabil baten maltzurkeriai, estalgilletasunezkoak⁽¹⁾ egin barik.

-Ni, irakaspidetza izena artu neban, gudagaz baiña, eskolak ertsu edo sarratu euskuezan, eta lege-gizonaren ikasketak amaitu nebazan.

-Bizkaiko aritz aundia daukagu, *askatasunezko irudi eder lez*, ta gure Lege Zarren gaiak bereztea nai dogu, eurak bermatzen gaituelako, euskal bakoitzaren askatasunezko eskubideetan.

(1) Estalgille = encubridor, alcabuete.

-Laguntasuna edo ta Alkartasunaren oiñarriak dira izatezkoak gure artean, Kristok diñoanez: “Maite izan zaitese zuen artean”, eta ori *Laguntasun edo Alkartasuna baiño geiago da*.

-Irakasle batek, maite izan bear dauz daukazan ikasleak, euren ulermenetan egizko balioak ezartzea gura ba-dau. Eurak maite izatea, gizon-ema-kume onak eta zintzoak izan zitezenlakoak dalako. Bardiñ sortzen da seme-alabarekaz. Eta seme oso onak dodazalako, pozik eta arro senditzen naz, “egiaren zuzentasun billa bizi diralako”.

-“Zuzentasunezko zaletasun barik, ezin leike izan kidegotasun edo bardintasunik.

-“Sekula be ez dogu ulertuko zer garean, ez ba-dogu jakiten *Zer Izan Giñan*”.

Adrianek idatzi ebena.

Asko da Adrianek idatzi ebana, artean Deustuko Ikastetxe nagusian argitaratuko *“I eta II In Euskal Izatasunen Eskubideko”* liburuetan, 346 orriko lenengoa, eta 473 orrialde daukena bigarren onek, bere seme Zelaia ta Ulibarri´tar Adrianek, bigarren liburuko diru kontuaren arloan, XVIII ta XIXgarrengo atalak eginda, aitari laguntzen.

Nik ezin dodaz bere lan guztiak ona ekarri, leen, lan aztuna dalako, eta bigarren ezin diralako lan luze orreik bere agur onetan aipatu.

Adrian, Euskerazale lez.

Adrianek, ez eban bere gazte denboran euskerazale ikasteko aukerarik, ta euskeragaitik euki eban maitasuna, eragille bat bezela, bultzatu eutsen Bizkaiko euskerea ikasten, ezkondua gero euskal kabi eder bat egiteko, euki ebazan seme-alabakaz.

Eta 60ko amarkadan, Bizkaian eta Bilbon batez be, euskereak euker ezereztuteko bidetik atarateko, ainbat euskal-seme arduratsu alkartzen ziran, Adrian eurekin egoala, ia, Frankok berpiztu eban katolikotasunaren kaisertzazko aberrikuntz denbora aietan, nundik asi eta zer egin, gure euskera maite au, bere osasun-bide onean ezartzeko.

1.967ko urtean batu ziran Karlton Arrozetxean besteak beste, emen aipatzen dodazanak:

“Leizaola´tar Jose Maria, Gonzalez eta Etxegarai´tar Karlos, Zubizarretako Fernando, Atxa´tar Jesús, Montianoko Jose Antonio, Ezpeletako Jose, Bengoa ta Zubizarreta´tar Jose Luis, Uriarteko

Kastor, Oleaga´tar Jesús, Martin eta Retanako Jose Maria, Astiz´tar Migel Anjel, Erkiaga´tar Eusebio, Berrojalbiz´tar Juliana, eta Zelaia ta Ibarra´tar Adrian.

Lenengo arauan.

Ezarri eben lenengo araua, *Izena* izan zan, eta izen orregaz iraungo dau gaurko egunerrate: **“EUSKERAZALEAK” “EUSKERA ERABILTE ALDEKO ALKARTASUNA”**.

Bigarren arauko Elburuak..

Araupen ezarri zan elburua: *euskereari irau-nazotea, indartzea eta erabiltea zala oiñarri*.

Eta orretarako: *ederti, jakintza ta legeak aukeratzan dauskuezan teknikaren trebetasunakaz baliotuta*, lortzea.

1.968ko urtean, Euskerazaleak Alkarteko elburu barruan oso osoan sartu zana, zelan lortu euskerea erabiltea ikastola lez, eta orretarako 60.000 bizkaitar, geienak Bilbotarrak, izenpetu eben agiri ori, Madrillen ikastaroaren baimena lortzeko.

Euskerazaleen Alkarteko taldea Madrillera joan zanean, Lopez´tar Eugenio izkuntzaren arduradun nagusiagaz egon ziran, eta Galizia-

tarra zala itandu ondoren: bere etxean zelako izkuntza erabilten eben itandu eutsoen, Eujeniok Galiziar izkuntza erantzun eutsoen, euskal Alkar-tekoak, eurak be ori berori gura ebela, gure euskal etxeetan euskerea erabili genezan. Eta denbora barru baten baietza artu eben.

Ez ebelako irakaslerik egon, Alkarte onek lenengo egin ebena, oartzaille edo oarkarien ikastarota sortu, euren maixu izenak lortu egiezan, euskera irakasteko. Eta Etxenagusia´tar Karmelo ta Peña´tar Xabier ipini ebazan irakasle, gero maixu izena artu egien euskerazko maixu barriek.

ZER aldizkaria.

1.977ko urtean sortu eben ZER illeroko aldizkaria, Bizkai, Araba, Gipuzkoa ta Nafarroako euskaldunai, Bizkaitar euskalkian barriak emoteko.

Gaur, 2.015eko urtearen Abenduan, 421eko zenbakira eldu da.

Ondorioa.

Kromañon arbasoetatik asi eta Paleolitico Neolitico bitartean lortuta, oraindiño gaur, odol-bizi-bizian daukagun askatasunezko demokraziaren baita onen bidez, gure Euskalerra maite onek, biografia edo bere bizi-kondaira aberatzean, gizon aundiak emon dabezala esan bear dot, gure zor-eskubideetan izatezko demokrazi onek, asmakizun aundiko sortzailletasunetan ezartzen gaitulako.

Zelaia eta Ibarra´tar Adrian, Agirre´tar Txomin, Loidi, Bilintx, Etxaniz´tar Nemesio, Akesolo´tar Lino, Onaindia´tar Santi, Zubikarai´tar Augustin, Leizaola´tar Jose Maria, Gonzalez eta Etxegarai´tar Karlos, Zubizarretako Fernando, Atxa´tar

*Jesús, Montianoko Jose Antonio, Ezpele-
tako Jose, Bengoa ta Zubizarreta'tar Jose
Luis, Uriarteko Kastor, Oleaga'tar Jesús,
Martin eta Retanako Jose Maria, Astiz'-
tar Migel Anjel, Erkiaga'tar Eusebio, Be-
rrojaltbiz'tar Juliana, Zubiri'tar Iñaki eta
Sabin, Olazar'tar Martin, Barroeta'tar
Klaudio, eta amaitu ezinezko zerrenda
aundi bat aipatu barik geratzen dana.*

*Gure Euskalerrri maite onek, iturri aun-
dia daukalako bere alaba-semeetan,
Jaungoiko ta Euskaletxeari begira, lortu
eban Euskal Askatasunezko Demokrazia
aundia izan zan, gaur guk belaun-aldi
lez erabilten doguna.*

*Xalbador, eta ainbat euskalzale abertzale
lez aipatzen dot gure Zelaia ta Ibarra'tar*

*Adrian, ondo baiño obeto dakidalako zelako zorrak dau-
kezan gure erriaren nortasunezko Lege ta Euskereak eu-
rokin.*

*-Jaingo bidetik, Euskalerrriak belaun aldiz askatasu-
nezko demokrazian oituratua daukan berezko baita au,
norkerizko alderdikeriaren aurka, oso aukera-bagekoa
da, alderdikeriari ez dautzelako emoten arnazik.*

*-Eta ekialdetik, menperatzailetasunezko ekintzan
agertu ziran ainbat leinu Europa'ren mendebal onetara,
baita, mendebal onetan erromatar kaisertzak sortu zi-
ranakin, Europako lur guzti au menpetasunezko norke-
riaren zaletasunean biurtzeko, daukazan errigizarteak
morroitasunean batzangotzen alegindu dira beti, edesti
guztian Europako errigizarteak bizitzeko bear izan da-
ben guztia, euren kontrolpean eukiten aleginduta.*

*-Amaibako eskerrak emon bear dautzaguz Jaungoikua'-
ri, Zelaia ta Ibarra'tar Adrian'lako gizonak eukiteagaz,
gaur mirari aundia bat dalako, Paleolitico Neolitiko bi-
tarteetan lortu genduzan askatasunaren demokrazizko
baitakin, gaur, gure Euskalerrri maite onetan agertzea-
gaz.*

*Mundu onen giza ta erri guztien antzera, bizitzazko
eskubideen ordezkartzarako ekintzan, asmatzailetas-
unezko almenak bakarrik eukinda, Euskalerrri maite
onen giza-seme-alabak, kundeatzaile edo berezko le-
gearen ekanduzko ardura aundikoak izanez gain, sor-
tzaile bezalakoak agertzen gara, eta esker aundiak emon
bear dautzaguz gaurko euskaldun guztiak, Adrian'lako
gizonai, euren ikerketa bidez, Euskalerrriak bere aska-
tasunean ta alderdi-gabeko demokraziaren ekanduzko
edestian, lortu dabean oiturazko izar bitxiak, gaurko
eguneraino ekartea lortu dogulako.*

*Orregaitik eta maitasun aundiz, gaurko Euskerazaleen
Alkartekoak agurtzen dautsugu.*

;; **AGUR ADRIAN,
EGUN AUNDIRARTE**

BALENTIN BARBEROA

Oraindik, gaur egun, Balentinegaz gogoratzen naz. Ezagutu eben lekeitarrantzat, Balentin “Barberoa” edo “Txurregillea” zan, obeto dozuenez.

Barberia, erriko alderik ezaugarrienean eban. Arranegin, Arrenegiko zabaletik urre, Atxabal eta Arranegi bat egiten dabe bertan.

Bean, leku txiki-txiki baten, gaur egun igalitegi bat dagon tokian. Bere txikitasunaz konturatzeko zera esan bear; igali-kajak (melokotoi, alberretxiko, keriza porru, azelga, kipulak, eta abar) kanpoan itxi bear izaten dabez, losa gañean bestela, barruko sal-leku eta saltzailleak ez dira kabitzen.

Antxe bertan, garaiko lekeitiar gizonzkoakaz makiñatxu bat lan arrigarria egiñikoa zan Balen. Naiz eta nik gogoratu ez, aita esaten ebanez, arintasun itzelaz egiten eban, ain arin arin... Leenengoaz, arpegi erdia garbituta izten ei eutson; urrengoaz, bestea aldea. Irugarren, laugarren eta bostgarrenaz, kokota garbi-garbi itxi eta, den-

bora pixka bat geiago emonaz, gorgoil inguruetan jarraitzen eban. Azkenez, sudurpetik espain gañera, alde batetik bestera, biboteagaz amaitzen eban. Era batera, bizarra mozteko sei bidar pasatu ondoren, iru minututan kalean ei egozan.

Baiña, gizon onek barberiatik aparte, txurrutegi bat bere eukan. Berau, geroagora, alargun eta semeen eskuetan geratu zan. Nire uztez ospe aundia lortu eban Euskadi osoko inguruetaoetatik txurrorik egiten zan artean. San Antoliñetan be, kanpo kinkalleroak etorri arren, Balentiñen txurroen ontasuna gañetik egoan. Noizean bein, albo-errietako jaiatara giñoiazanean be, komentario bardiña zan; Balentiñenakaz konparatuz, ezertxo ez izan.

Onelako batetan, parroko katekesiak antolatutako Gipuzkoatik egin gendun ibillaldian, arako 30.urtean, beste gauza batzuk erostetik aparte, txurrutegi batera urreratu giñan; bertan saltzailleak zera abesten eban:

**Txurruak kalentituak
txorian bat eta perruan bi
errial baten dozena bi.**

Baiña, Lekeition jaten genduzanegaz konparaziorik ez euken. Eta beronek, bere erriaz, bere txurroetaz arrotuta edo, "Nire errian obeak" apal-apal erantzuten eutson.

Ez dakit zergaitik, erria maite gendualako edo, oituta gengoalako edo, gure lakorik ez egoan. Bardin Joakinaren edo bere alaba Serafinaren barkilloetaz, ain gogo onez barruratzten genduanetaz.

Sarritan gogorazten daust. 37 urteko Euskadiko txanpoi bat erreal baten balio ez eban ordeztatu sartu neutsola.

Ori, kontuan izanik Santander putxiak, be, ba ebiltzala, gure gustokoak ziralarik.

Ez geunkan biziorik. Makarroiak edo izozkiak, edo piruletak ba egoazan bere, baña ez prezio bardiñean; ostera barkilloak alako zerbait euken, ez dakit, jokatzean emozioa edo.

Putxira giñoiazan, bonba jeisten eban, eta ruletari emoten geuntson, ea zer suertatzen jakun. 20arren billa joatea ez zan fidagarria, bere alboetan bata eta utsa eukazan eta, edo geienez bia.

Baña, beste unada baten, zazpiaren ondoan, bosta, seia edo zortzia ba zan eta markantzi geiago norberaganatzea, errezagoa zan.

Putxiak, gañera, dirurik ez geunkanean, itxi egiten eukun. Kontutan eukitzeko, liburutxo bat eban, mutiko asko ziran-eta zor eutsenak. Gañera, buruz ekien.

Udatiar bakoitzak, bere udaldia amaitutzat jotzen ebanian, bonba bizkarretan ebela, familia jetsi eitean itxaroten eban, mutillen zorren barri aurkezteko.

Beno, txurregilleagana jo daigun. Ariñagotik eroien Balentinenena, batez be bere alaba Mari Karmenek. Gerostik bere senar Richard Widmark lagunduta txiki eta nagusien atsegiña betetzen diardue.

Amaitzeko, gertaeratu bat. Sal-lekua, arako 60 urteetan bedintzat, plazako arrikiskirri zabalunean moillara bajatzeko ezkerreko eskaillera ondoan eukan. Saltzeko oso ondo kokatuta egoan, pasalarientzat beinipein, naiz eta ikustarien kailaldea tapatu.

Bein baten, txurtegitik pasatu eta Mari Karmeni Udallexera joateko esan neutson. Orduan alkatea nintzan. Zera azaltzeko zan; kai-aldea tapatzen ebala eta, ea pixka bat arantzago, D. Paskualen estatua aldera edo inguruetara, al ba eban txurtegitia pasatu. Gañera, zergaitik ordaintzerik be ez ebala eukiko.

Nire asmoa ez jako askorik gustatu, naiz eta kontutan artu. Baña aldatu baño egun batzuk ariñago, bertatik joian nere arrebari deitu eutson:

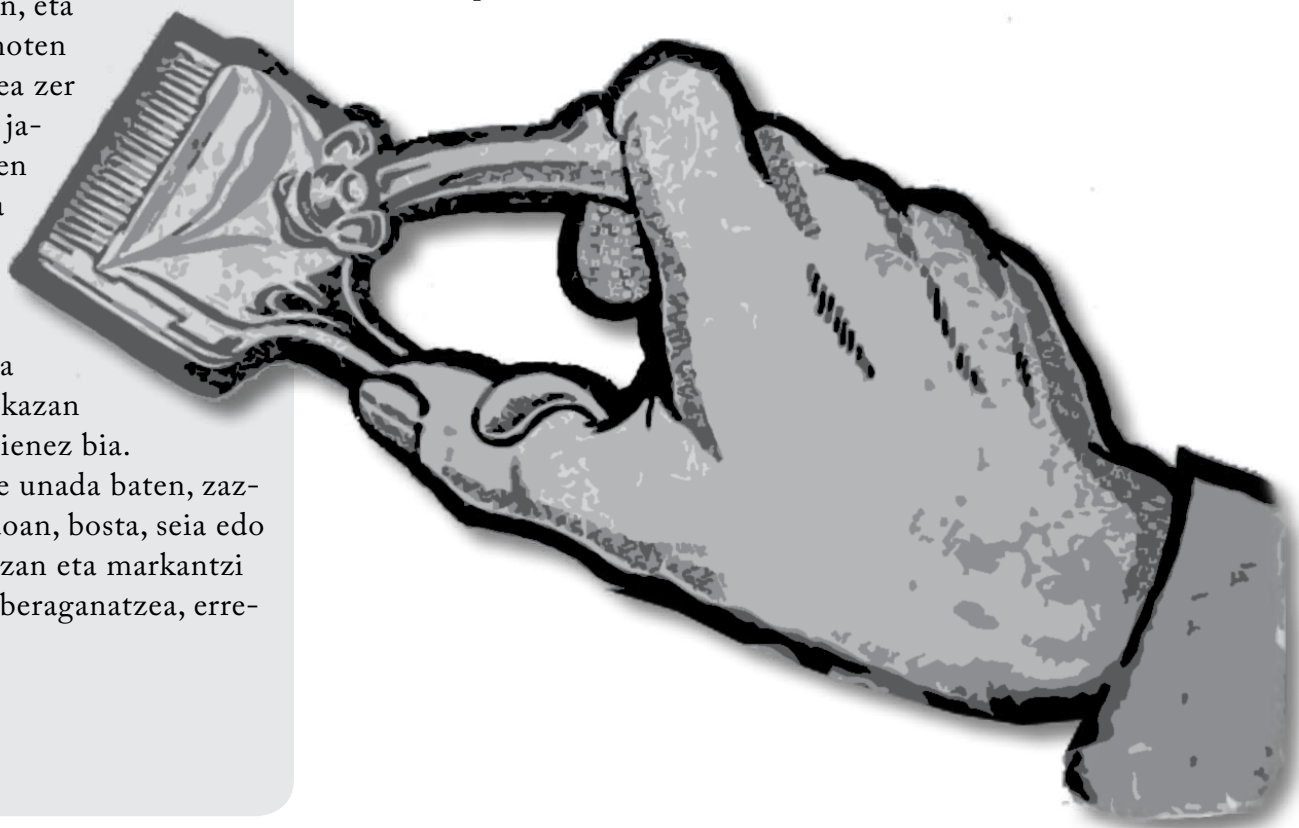
-Entzun, Matilde, kaia ikusten dozu?

Nire arrebak, galdera zertaz joian ez ekienez, alde batera ta bestera begiratu ondoren, erantzun eutson:

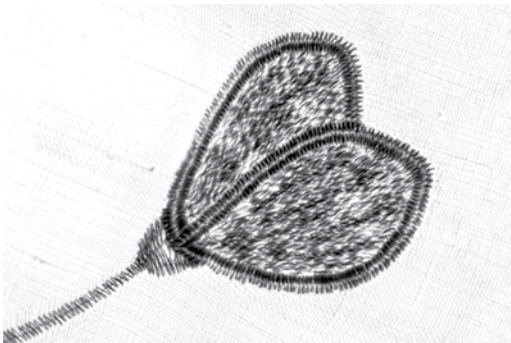
-Ez dot ikusiko ba? Or dago.

-Ba, zure nebari esan eiozu, ez dau ikusten eta.

OKAMIKA, FRANCISCO

Munduko Zazpi Arrigarriak

Beiñola Primariako arduradun Irakasleak eskatu eutsen bere ikasle taldeari izendatu egizala Munduan ziran Zazpi Arrigarriak.

Danak, alde gitxiaz, erantzun eben oneik zirala Zazpi Arrigarriak:

- 1-Ejiptoko Piramideak.
- 2-Taj Mahala
- 3-Koloradoko Kañoi erraldoia.
- 4-Panamako Kanala.
- 5-Enpire State eraikiña
- 6-San Pedroren Basilikea.
- 7-Txinako Arresi ikaragarria.

Aukeratutakoak batzeko orduan Andereñoak ikusi eban neskatotxu batek ez ebalá amaitu jarritako lantxua. Irakasleak ba diñotso: irakur ezaiguzu egin dozuna, lagundu al daizugun. Au dala ta neskatotxuari galdetu eutsen arazorik ete eukan zerrenda osotzerakoan. Zeozertxu bai, erantzun eutsen neskatotxuak, ain ugari diranez, ezin dot erabateko erantzunik emon.

Neskatotxuak tartetxuan ixilik egon ostean, olantxik erantzatun eutsen:

Nire ustez onexek dira **MUNDUKO ARRIGARRIAK**:

- 1º- Lenengoa **IKUSI** al izatea...
- 2º- Bigarrena **ENTZUN** al izatea...
- 3º.- Irugarrena **IKUTU** al izatea....
- 4º- **DASTATZE** al izatea...
- 5º- **SENTITU** al izatea...
- 6º- **IRRIBARRE EGIN** al izatea...
- 7º- **MAITATU** al izatea...

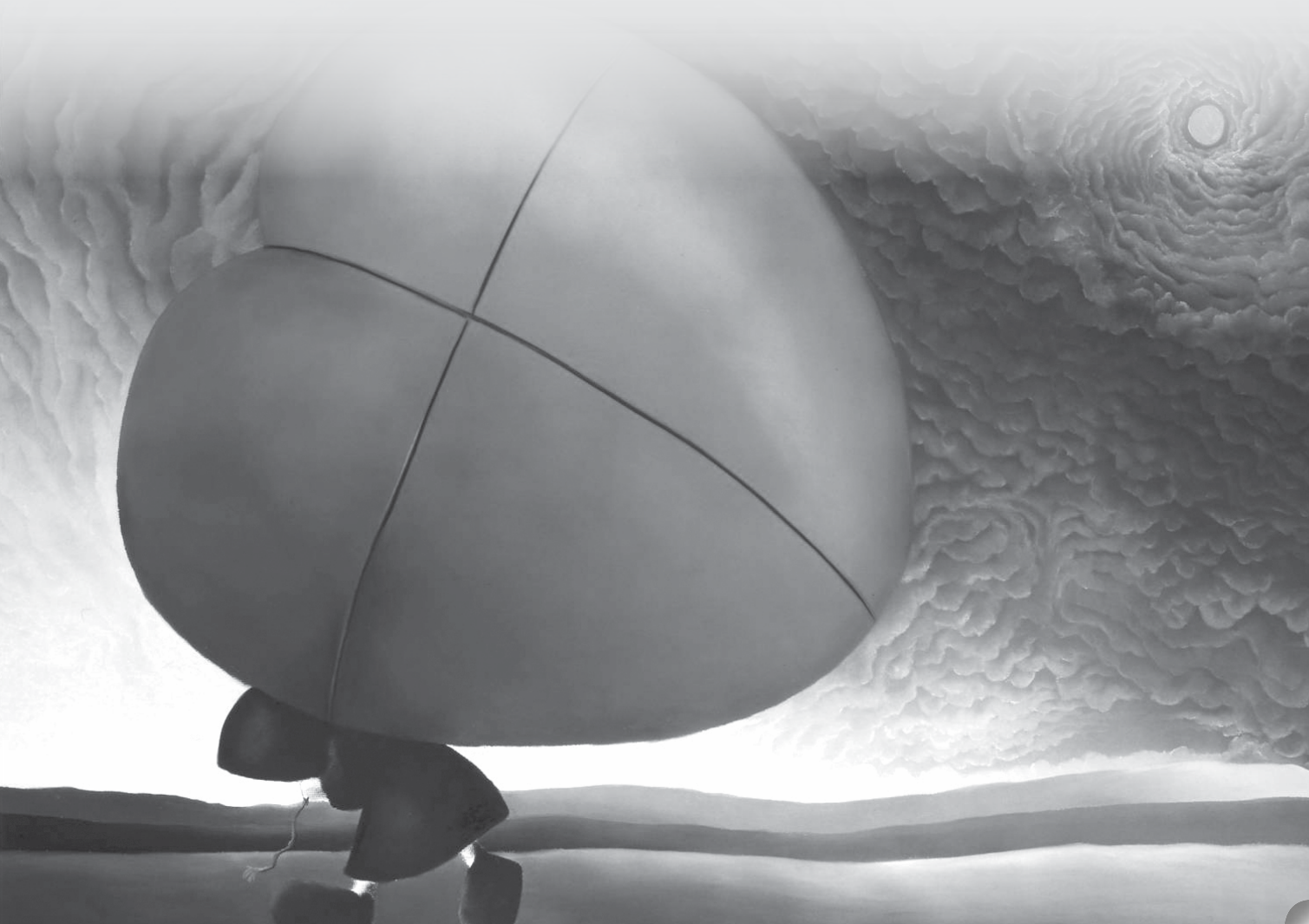
Aretoan egozan guztiak ixildu ziran, txitik be ez entzuteraño.

Iñoz kutxatil bastergarriztat artzen doguzanak, arrigarriak izan daitezke.

Gogoan oroigarriztat onartzekoa:

**BIZITZAKO BITXIRIK EDERRENAK
EZIN DIRA ESKUZ EGIN
EZ ETA TXANPONAKAZ EROSI.**

Munetxek egokitua
Agurain, 2015.04.10

Lengo Eliza eta gauroa

- 1.- Gutxieneko apaiz bat bazan erri ta auzo danetan, besterik gabe jarduten ziran elizakiko lanetan. Da erritarrak begiramena gendun aien esanetan; orrelakorik ez da ikusten bizi geran egunetan.
- 2.- Gaur apaiz batek egiten ditu iru-lau erritako lanak, da asko daude oien artean zartuta aurkitzen diranak. Gazte batzuek badaude baiño dauzkagu oso bakanak; beste batzuek apaizgintza utzi eta ezkondu ziranak.
- 3.- Garai artako apaiz askoren bizi-tza zan errezegei, ura erakutsi zioten eta artan bear zuten segi. Erriko jaun da nagusi ziran aginduetan geiegi; Gobiernoa ere berekin da zeinek eman arpegi?
- 4.- Agintaritzari arrokeria alde askotatik dario, oker dabillena zuzendutzeko sarritan ez du balio. Elizaz kanpoko gauz askotan jartzen ginduzten serio; eliza utziak asko dirade apaiza zala merio.
- 5.- Pena da baiña lengo jenderik gaur ez daukagu elizan, mundu berri bat sortu zaigu-ta guztiok orren pezkizan. Gaurko apaizak jokutzen dute artzai jator batzun gisan; beren etekiña emango dute zalantzarikan ez izan.
- 6.- Elizak len izanak ditu eraso izugarriak, orain ikusten ari geranak ez dira gauza berriak. Demokrazi ta askatasuna eskatzen dute erriak; iñori gaitzik egin ezean jokera txalogarriak.
- 7.- Gertatzen danaren errudunak juzkaturikan gazteak, geure buruak santutzaz artu, pekatariak besteak. On egingo du gure utsegiñak nunnai aitortzen asteak; zar edo gazte bizitzak beti dauzka buruausteak.
- 8.- Beraz ez dago alde aundirik emen zarretik gaztera, saia gaitezen premi dun ura gure laguntzaz poztera. Eriotza ere etorri leike egun batetik bestera; itxaropena galtzen badegu kristauak ezer ez gera.

9.- Eliza bera asia dago
sekularraren eskean,
apaizak ditun ekintza asko
nola egin lezazkean.
Jokabide ori ikusi leike
erri baten da bestean;
elizaren etorkizuna da
pozikan onenbestean.

10.- Lengo apaizan asarrerikan
gaurkotan ez da ikusten,
poz ematen du zer maitasunez
gauzak esaten dituzten.
Inpernuko sua aipatu gabe
sermoirik etzuten uzten;
Jaungoiko zigortzaille batekin
bildurrez jartzen ginduzten.

11.- Gizaki danak ezberdin gera
iritzi ta jeniotan,
gu ez gerade errez jabetzen
beste batun baliotan.
Anai-arrebak gogoan artu
oraingoan zer diotan:
bide zuzena eta egia
dago Ebanjeliotan.

12.- Jaio giñan da egun batean
mundua bear amaitu,
emengo gora-beera guztiak
orrek berdindutzen ditu.
Jaungoiko on bat gugatik il zan
eta etsaiak garaitu;
baldin sinisten baldin badegu
Berak salbatuko gaitu.

Txomin Garmendia

Kristobal Kolon, Nafarroako IVn Karlos erregearen Semea izan ote zan? (VIII)

Nafartarren Bianako Printzea IVn Karlos'etik datorrena.

Eta 1.457an Bagillaren 26an Napoleseko errege Vn Alfonso, IVn Karlosen osaba ta II In Juanen anaiak, IVn Karlos aldarrikatu eban Aragoi, Balenzia, Mallorca, Zerdeña, Sizilia eta Kataluñako printzerriaren errege lez, bere aita II In Juanen ostean, Napoleseko erregetza II In Juanen seme Fernando Kalabriako Dukearentzat itxita.

1.458ko Bagillaren 27an il zan Vn Alfonso Aragoiko erregea, eta bere aita II In Juan Aragoiko errege koroatu ebenean, onek IVn Karloseri Napoles eta Siziliako koroak emon eutsozan, IV Karlosen bake aldiak amaituta.

IVn Karlosek, bere osaba ilda, Napoletetik Siziliara aldatu zan, eta egon zan urte oso baten bitartean, Portugaleko erregeak bere arreba Katalina eskeiñi eutson II In Juaneri bere seme IVn Karlosekin ezkontzeko, ez zana aurrera joan.

1.458an Uztaillaren 15ean IVn Karlosen aita II In Juanek, Aragoiko erregetza artu eban bere agintaritzan.

1.459an 38 urte euki zituzela eta bere aitagaz adizkidetu ondoren, oster

etorten da Nafarroara, eta Beaumont' tar Juanen bidez alkarizketak asten dira IVn Karlos, Gaztelako IVn Enrike erregearen 9 urteko ugazarrebagaz⁽¹⁾ ezkontzeko, gero I Isabel katolikua izango zanarekin.

Denbora onetan ia batera, Portugaleko erregeak, II In Juaneri eskeiñi eutson bere arreba Katalina, IVn Karlosegaz ezkondu egien.

1.459ko Uztaillaren 23an IVn Karlosen gogoan, bere aitak emendik aurrera seme bat lez ondo artuko ebala, Siziliatik urten da, Kataluñaren Salouko itsas-portuan lurreratu zan.

(1) Ugazarreba = hermanastra.

IVn Karlos bere aita II In Juanegaz euren politikako gauzatan alkar egonda, Karlosek aitari eskatu eutson, Gaztelako 9 urte zituzen Isabelegaz ezkontzeko euki eban egitarau edo montioa aurrera eroan egiela.

1.459an Dagonillaren 28an IVn Karlos itsasora urtenda Mallorkara joan zan, Palmako Eleiz Nagusiaren ondoan egon zan Almudaina errege jauregian, erritarren poz eta su-gurpill pestabidez kokatuta, gero baiña aitak, Felanix´eko aitz gaiñean eginda dagoan SANTUERI eta San Salvador Santutegiaren urbil dagon gazteluan atxilotuta lez euki eban.

IVn Karlosek, emen euki ebezan Margalidagaz bere laztakerizko artu emonak.

1.459an Urrillaren 28n eguna baiño ariñago, IVn Karlosek oartu zan Margalinda aurdun geratu zala, eta Mallorkako jaur-lariari idatzi utson eskutitz bat gertakizun orreikaz arduratu

zedin, eta denbora baten barru, IVn Karlos jakin ondoren Mallorkako agintariak bere ardurak bete zituzela, eskutitz au idazten dautse: “Agradecemos mucho lo que fecho haveys en recomendación de MARGARITA, la verdad de la cosa mostrara lo que haveys sentido de ella ser prenyada”.

1.459an Azaroaren 22an IVn Karlos bere 38 urtegaz Santueriko gazteluan atxilotuta egon zala, bere aita II In Juaneri eskutitz bat bitartez parkamena eskatu eutson, aitak emon eutsona.

Eta 1.460an Epaillaren 20an IVn Karlos bere aita II In Juanegaz, Bartzelonan aurkeztu zan.

1.460an Epaillaren 28an Baldonzellako lekaidetxean, Bartzelonako aolkulari nagusien gandik onartuta, Epaillaren 31n Bartzelonan agintari lez sartu zan.

IVn Karlos Loraillan alkartu zan bere aita ta amaordeagaz Igoaladan, eta ostera aurkeztu eutson bere aitari Gaztelako Isabelegaz ezkondu gure ebala.

1.460ko Bagillan, IVn Karlos eta Margalindaren seme Kolontar Kristobal semea jaio zan.

1.460ko Abenduaren 2an II In Juan, bere seme IVn Karlosegaz Leridan egon ondoren, oartu zanean zelako garrantzi aundiak eukiko ebezan I Isabel IVn Karlosekin ezkontzeko gora beran Beaumont´tar Juanek Gaztelako IVn Enrikegaz euki zituzen alkarrizketak, II In Juanek I Isabel, bere 7 urteko Fernando semeagaz ezkondu gura ebalako, eroaldi gogor bat emon baeutsen lez, bere seme IVn Karloseri atxilotzeko agindua emonda, lenengo Lerida, Aitona, Fraga, Zaragoza eta askenez Mirabent ta Morellako espetxetatik ibilita, txorakeri onen ondore, Kataluña ta Nafa-

roako erritar guztiek IVn Karlosen alde matxinatu ziran.

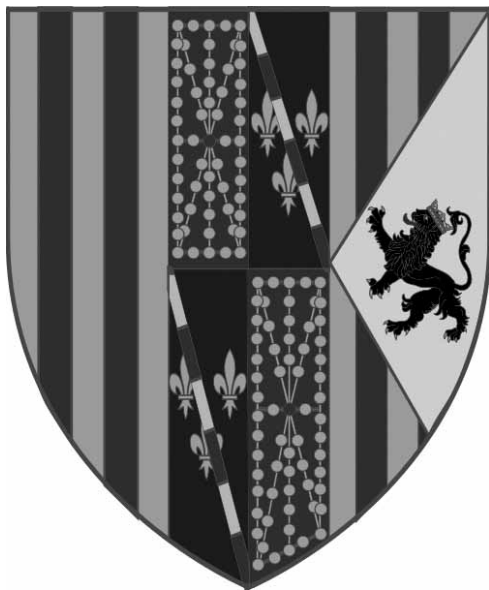
IIn Juanek ez eban askatu gura, IVn Karlosek ez ba ebezan Aragoi ta Nafar erregezko izen-buruak ukatzen.

Eta 1.461eko Otsaillaren 8an Kataluña osoa matxinatuta, eta matxintuak IIn Juan ta bere emazte Juana-ren atzetik ibilita, larri aldendu ziran oneik, euren eskuetan jauzi ez egiteko.

1.461ean Otsaillaren 25ean IIn Juan bildurrez, IVn Karlos aske itzi eban erritarren poz aundiagaz.

Beaumontar oneik IIn Juan erregetzaren aurka matxinatuta, eta IIn Juanek Frantziko XIIn Luiseri beti lez laguntza eskatzen eutselako, IIn Juana zorrak 200.000 urre-gorritzko otxin edo dolbaraiño igon eben, eta Frantziko XIIn Luisek Rosellon ta Zerdeñagaz geratu zan zorraren baitura lez.

1.461ean Epaillaren 12an IVn Karlos Bartzelonara eldu zanean, erritarrak goratarrezko ongi etorri andi bategaz artu eben, eta ikur bat lez geratu zan katalan ta baita beaumontar Naparrentzat, IIn Juan erre-

ge lez baztertuta, Rosellon ta Zerdeña, diruagaitik baituta itxi etutsozelako Frantziko errege XIIn Luiseri.

1.461eko Bagillaren 21ean IVn Karlos, Penedeseko Billafrankan egin zan elkargoagaz, eta IIn Juana seme nagusia izanda, Aragoi ta Kataluñan matxinatutako erritarrengandik ondorengo errege lez artu eban, eta Kataluñaren betiko ordezko lez sinatu eban.

I Isabelekin ezkontzeko alegiñean IVn Karlosek, Gaztelako errege IVn Enrike Isabelen neba-orde edo ugaznebagaz asi ebazan alkarrizketak ostera, baiña IIn Juan bitartean sartuta, ezereztu ebazan ongune orreik.

Eta emen oartxo bat lez esan bear dot.

Katalanak, IIn Juana seme IVn Karloseri egindako goratarrezko ongi etorri oneik bere baimenik gabe, IIn Juan asarratu ebala ezin besterarte eta IVn Karlos bere aita ta amaordeari belauniko eta lotsatasunezko izaera aundienean parkamena eskatuta, baita danok pozik eta batera Bartzelonara joan, bertan egon ziranean, IIn Juanek, IVn Karlos bere lagun eta berritaille ona zanakin batera atxilotu ebezala.

Atxilotasunezko bidetik, borroka sortu zan eta IIn Juan astiñaldi ederra artuta, Nafarroara joan zan, bere emazte Juana, Kataluñako agintari lez itxita.

Juana izan zan, gero IVn Karlos atxilotuko ebena Mallorkako Felanix erritxoan, atz-gaiñean egindako Santueri gazteluan, eta inguru areitan egon zan etxalde gorriko Kolontar Juana sendia ezagutu ondoren, bertan Margalida alabeagaz sortuko zirala Kolonen jaiotza erazi eben gertakizunak.

1.461eko Iraillaren 21ean, IVn Karlos eta beragaz eukin berritaille lagun aundia, biak larritasun aundiz gaisotu zirala batera.

Eta 1.461ean Iraillaren 23an IVn Karlos, 40 urte, iru illabete eta 26 egun euki zituzela il zan, bere berritaille lagun ona, urrengo egunean Bartzelonako errege jauregian il da, IVn Karlosen ama-orde Enrikeztar Juanak, biak pozoituta.

IVn Karlos bere goi maillako jakintasunean, bost izkuntz, musika edo ta eresi arloetan jakin sakonak, edestilari ta elerti-zalea zan, bai Aristotelesek idatzi ebazanek ekandu edo etikazko arloan gazteleratu be, Nafarroako erregearen kondaira, Exzelsiseko San Migel lekairtxeko mirariaren kondairak, eta elerti arauzko idazki bat beste askoren artean, euki zituzen.

IVn Karlosek euki zituzen seme/alabak.

1.439ko Iraillaren 31n ezkondu zan Klebeseko Inesekin, eta 1.448an il zan seme alabarik euki bage.

Ez zan ezkondu geiago, naita Gaztelako IVn Enrike erregearen In Isabel katolikua izango zanaren arreba ordeagaz, montio edo asmo batzuk egin arren.

IIn Juan eta bere emazte Enrikeztar Juanak, asarre aundiekaz ezereztu egiten ebena, Isabel neska ori euren Fernando semearentzat gure ebalako, IVn Karlosentzat Portugaleko I Eduardoren alaba Katalinagaz ezkontzeko alegiñetan ibilita.

IVn Karlos Bianako Printze onek, emakumezko maitale batzuk euki zituzen: 30 urtekin, Armendariz'tar Maria, bere arreba Leonorren neska zana, eta beragaz ezkonduko zala seme bat emoten ba eutson, esaten eutsonai.

-Baiña neska bat euki eban: Nafarroa eta Aragoiko Ana, 1.451-1.477 urte bitartean bizi, eta De la Bega ta De la Zerdatar Luis Medinazelikoko Vn Konde eta I Dukeagaz ezkondu zana.

Napolesen egon zanean, Bega'ko Baka'tar Brianda andre ederragaz, ta bere bizi guztian Batzelonan il arte lagunduko eutsonakin maite-mindu zan, beragaz seme bat eukinda:

-Felipe, 1.456-1.488 urte bitartean bizi zana, Beaufort'eko Konde ta Palermoko gongotzai edo artx-apezpikua izango zana, askeneko lan au ez ebena beteko, Bere osaba IIn Fernando katolikuak Montesako nausigo edo zaldungo⁽¹⁾ ardurak bete egiezan eskaiñi eutsolako, eta Kordoba moruetatik berrezkuratzeko egonda, bertan il zalako.

Beste seme bat be Nafarroan bertan:

Nafarroako Juan Alfonso,

San Juan de la Peñako lekaretxearen apaiz-buru zana.

IVn Karlos ilteko larrian egon zanean eta De la Bega'ko Briandarekin ezkontzeko, lagunak, bere Felipe semea ondorengo lez izendatu egian ibili ziran, baiña bere arreba IIn Blankari iztea erabagi eban, ume ori ondorengotasun orregaz, anai guda gorri baten erdian kokatzen ebalako.

Sizilian, Kappa neskatxo xume bategaz be, euki eban beste seme bat: Juan Alfonso, 1.459-1.529ko urte bitartean bizi zana, eta San Juan de la Peñako lekaretxearen apaiz-buru izanez gain, Ueskako gotzaiña be izan zana.

Bere serbitsuan egon zan beste neska bategaz be maite mindu zan Sayas'tar Giomar, beti urbil euki ebena.

Baiña guri arduratu egiten dauskuna, IVn Karlos Mallorkan egon zanean, Felanitxeko errian Anjoutar Renatoren serbitsura egon zan Kolon'tar Margalidarekin, 1.460ko Jorraillan euki eben semea da, Verd ta Martorelltar Gabrielen esanetatik, Amerikako lurralde zabalak azaldu edo argitan ipini ebazan Kolontar Kristobal izan zalako.

Eta Kolontar Kristobal iziltasunezko ongunde ori egon zalako, iñork ez ebalako aipatzen, beste edestilari batzuk: "IVn Karlos egi zalea izateagaitik, ez zala ostonduka ibiltan zan gizona, eta ori kontuan eukinda, aur-galdu edo ta jaio barritan il zala ume ori esaten dabe, naita IVn

(1) Montesako nausigo edo zaldungo = maixugo edo ikasketarako arduradun nagusia.

Karlosek euki zituzen seme alaba guztietatik, lau ontzat artu zituze- netik, jakinda Kolon´tar Kristobal euren artean egon zala.

Baiña ez dabena esaten, Margalida bera zelangoa zan gauza orreikaz, eta nortasunaren arloan zelango zentzunagaz bizi zan berak egiten ebazanakaz, il edo ta bizi bazan ume ori guk jakin daigun.

Edo ta Kolon, bere ama Margari- ta judu ondorengotzatik agertu ez- kero, IVn Karlosen semea izanda, iruditu geinkez orduko denboratan sortuko ziran arazo gogor ta la- rriak, adibidez: Kolontar Kristobal, Fernando katolikuaren ugazanaia zala esaterakoan ?.

Pozoiak errez ibilten ebazan den- bora aietan, eta laster konponduko ebezan arazo orreik, alango izku- tuzko itzarmen gogor bategaz ez ba-ebezan isilduten.

1.461ean Iraillaren 23an Bartzelo- nako errege jauregian egon zala il zan IVn Karlos 40 urte 3 illabete eta 26 egun euki zituzela, eta bere jaunezko izen artean: “Jaiotzatik, Nafarroa ta Aragoiko errege semea zan, 1.423an bere aitite IIIIn Karlos biotz onekua, Bianako printze lez aurkeztu eutsen Nafarroako errita- rrai, 1.439-1.461eko urte bitartean Gandiako Dukea, 1.458-1.461eko urte bitartean Biana ta Jeronako Printzea eta Montblank´eko dukea izan zan.

IVn Karlosen II-otoizketak, Bar- tzelonako Eleiz-Nagusian ospatu ziran, bere seme Nafarroako Felipe buru zala, eta 15.000 giza-semeen laguntzagaz.

Bere gorpua Eleiz-Nagusi orreitan egon zan illobiratuta 1.472ko urte- rarte, gero Pobleteko lekaidetxera eroanda.

1.515eko urtean ango eleiztarrak “sainduetsi”⁽¹⁾ gura eben, azkenean baiña, ez zan aurrera eroan.

IVn Karlos, aitagaz euki ebazan eztaibadagaitik ezagu- tzen da geien, bere bizitzan olan sortu ziralako gauzak, eta atzeratuagoak izan ziralako Gaztela ta Aragoiko gorteari begitu barik, Frantziko gortera begituten eban, jakitunez- ko maillan gizon andia izanda, eta bai lan ederraren ba- besle aundi bat, bere aitagaz euki ebazan eztabaida gogor orreik, jakitasunezko gauza oneik illundu arren.

Atutxa´tar Paul

Zornotza´n 2.015´eko urtean Epaila´ren 17´an

(1) Sainduetsi = santificar.

Euskaldun barrientzat ikasten

Zazpi utsak

Sudoku

1	8				9			
9				3				
	4				8	5		
	5			7				4
8		1		5		6		7
2				8			1	
		6	3				9	
				4				6
			7				2	3

3	2	4	2	6	9	7	8	1	5
7	3	9	8	4	2	1	5	6	8
4	2	6	3	1	5	7	9	8	8
2	7	4	6	8	3	9	1	5	6
8	9	1	2	5	4	6	3	7	7
6	5	3	9	7	1	2	8	4	4
3	4	7	1	2	8	5	6	9	9
9	6	2	5	3	7	8	4	1	1
1	8	5	4	6	9	3	7	2	2

ARPIDETZAKO TXARTELA

ZER aldizkaria artu gura dot eta bialdu egidazue zuzenbide onetara:

..... tar .....

..... kalean (auzoan)..... zenbakian

..... errian, ... errialdean (probintzian)

Arpidetza ordaintzeko .....diru-etxera (bankura) bialdu ordain-txartela,

an daukadan   zenbakidun diru-kontura.

ZABALDU DAGIZUN “ZER”. Arpidedun bakoitxak billatu begi beste bat!

Bagera!

Gu (e)re bai

Gu beti pozez, beti alai!

Sebastian bat bada zeruan

Donosti bat bakarra munduan

Ura da santua ta au da erria

Orra zer dan gure donostia!

Irutxuloko gaztelupeko

Joxemaritar zaar eta gazte

Joxemaritar zaar eta gazte

Kalerik kale danborra joaz

Umore ona zabaltzen or dijoaz

Joxemari!

Gaurtandik gerora penak

zokora

Festara! Dantzara!

Donostiarrai oiu egitera gatoz

Pozaldik!

Inauteriak datoz!

Bagera!

Gu (e)re bai

Gu beti pozez, beti alai!

Donostia